

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

KI TISA • כִּי תִּישָׂא

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ג"צ) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.
"R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks

Hakikat ve Barış Arasında

Özet

Ki Tisa, çölde geçen kırk yıllık sürecin en şok edici olaylarından birini içerir. Tanrı ile Sinay Dağı'ndaki buluşmalarının üzerinden altı hafta geçmeden, halk altın bir buzağı yapmıştı. Bu ya putperestlikti ya da ona tehlikeli bir şekilde yaklaşan bir eylemdi ve Tanrı'nın, Moşe'ye, tüm gazabını halkın üzerine dökeceğini söylemesine yol açmıştı.

Hikâyenin merkezinde, Moşe'nin yokluğunda halkın liderliğini üstlenmiş olan Aaron vardı. Halkın bir put yapma talebiyle yaklaştığı kişi Aaron'du ve böyle bir isteğin tehlikesini görüp halkı durdurmuş olması gereken kişi de tabii ki Aaron'du. Ancak bunun yerine, Aaron, halkın altın ziynet eşyalarını kullanarak Altın Buzağı'yı şekillendirmeye yardım etmiş ve ertesi günü *A-Şem* için bir bayram ilan etmişti.

Acaba bu drama sahnelenirken Aaron'un aklından neler geçiyordu? Midraş ve Zoar, Aaron'un, Moşe geri dönene kadar zaman kazanmaya çalıştığı görüşündedir. Talmud'a göreyse Aaron, iki kötü seçenek içinde daha az kötü olanını seçmişti ve amacı, halkın tamamen isyan etmesinin önüne geçmekti. İbn Ezra, Aaron'un buzağıyı bir put olarak değil, bir süreliğine Moşe'nin yerini alacak bir aracı olarak gördüğü önermesinde bulunur. Tüm açıklamalar, Aaron'un yaptıklarını anlamaya ve kabahatini hafifletmeye çalışıyor görünmektedir – ki bu, Tora'nın, Aaron'un *het a-egel* (buzağı günahı) nedeniyle cezalandırıldığını hiçbir zaman açıkça ifade etmediği gerçeğiyle uyum içindedir. Ancak yine de, bu olayda Aaron'u nitelenecek için "zayıf" sözcüğünü kullanmamak oldukça zordur. Bu özellikle Moşe ona gelip bir açıklama talep ettiği zaman aşıkârdır. Aaron'un cevabı ne olmuştur? Ona bunu halkın yaptırdığını söylemiştir. **Hesap verme sorumluluğunu başkalarına yansıtmak, zayıflıktır; liderlik değildir.**

Ve yine de, gelenek, Aaron'u genel anlamda bir kahraman olarak tanımlamakta, onun barışı tesis eden doğasını övmektedir. Bunun yanında, Talmud'un, davaya gitmek yerine uzlaşmaya gitmenin daha iyi mi yoksa daha kötü mü

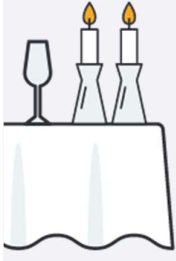
olduğu konusundaki tartışması da vardır. Talmud bunu, iki rol modeli Moşe ve Aaron'un dünya görüşleri arasındaki bir çatışma olarak sunar.

Moşe bir kanun adamıydı; Aaron ise bir arabulucuydu. Moşe bir hakikat adamıydı, Aaron ise bir barış insanıydı. Moşe adalet arardı, Aaron ise uyumsuzlukları çözümüleme peşindeydi.

Bu iki yaklaşım arasında temel bir fark vardır. Hakikat, adalet, kanun: bunlar sıfır toplamlı denklemlerdir. Başka bir deyişle bir taraf kazandığı zaman diğer taraf kaybetmek durumundadır. "Aaron" tarzı erdemler olan arabuluculuk, uyumsuzluk çözümü, taviz ise – bunların hepsi, her iki tarafın da, tezlerinin dinlendiğini ve en azından kısmen onurlandırıldığını hissetmelerine olanak sağlamayı amaçlayan girişimlerdir.

Şimdi gelin, Moşe, Aaron ve Altın Buzağı olayına geri dönelim. Her ne kadar Tanrı ve Moşe'nin buzağıyı büyük bir günah olarak gördükleri açıkça da, Aaron'un – basitçe "Hayır" demesi halinde halkın kendisini öldürüp günahı yine de işleyeceklerini hissederek – halkı yatıştırmaya çalışması tamamen yanlış değildi. **Yanlış anlaşılmasın; o anda halkın bir Aaron'a değil, bir Moşe'ye ihtiyacı vardı. Ama uzun vadede halk her ikisine de muhtaçtı. Hakikat ve adaletin sesi olarak Moşe'ye ve uzlaşma ve barışı tesis etme becerileriyle Aaron'a.**

İşte, sonunda Aaron'un, geleneğin uzun bir dönemi kapsayan değerlendirmesinde barıştıcı bir kişilik olarak öne çıkması bu şekilde olmuştur. Barış tek erdem değildir ve barışı tesis etmek liderliğin tek görevi değildir. Evet, halk Altın Buzağı'yı liderlik Aaron'a bırakıldığı zaman yapmıştır. Ama aynı zamanda, sırf hakikat ve adalet tutkusunun yeterli olduğunu da asla düşünmemeliyiz. **Kısacası, liderlik, farklı mizaçları, çatışan sesleri ve çarpışan değerleri bir arada tutabilme kapasitesidir. Her liderlik ekibinin hem bir Moşe'ye, hem de bir Aaron'a, hem bir hakikat sesine hem de bir barış kuvvetine ihtiyacı vardır.**

Şabat Sofrası için Tartışma Soruları

1. Moşe ve Aaron'u liderlik tarzlarındaki farkı siz nasıl görüyorsunuz ve hangisini daha etkili buluyorsunuz?
2. Ödün vermenin, prensiplerde diretmeye göre daha faydalı olduğu bir durum aklınıza geliyor mu?
3. Bir takım ortamında, örneğin bir projede veya bir spor ekibinde, hem bir "Moşe" hem de bir "Aaron" olması fikri nasıl uygulamaya geçirilebilir?

Kısaca Peraşa

Betsalel ve Aoliav, Mişkan'ın inşasında liderliği almak üzere atanırlar ve Bene Yisrael'den, bu proje öncesinde kişi başı yarım *şekel* gümüş bağışta bulunmaları istenir.

Moşe'nin Sinay Dağı'ndan dönmesi gecikince, halk, Aaron'un yardımıyla altın bir buzağı yapar ve ona tapar. Tanrı buna tepki olarak ulusu imha etmekten bahseder, ama Moşe, merhamet uyandırmak için avukatlığa soyunur.

Moşe, levhaların üzerine işlenmiş On Emir'le birlikte dağdan geri gelir. Ancak Moşe bu putperestliğe şahsen tanık olduğunda levhaları paramparça, buzağıyı imha ve suçluları idam eder.

Moşe bunun ardından af için Tanrı'ya yalvarır.

Moşe üzerlerinde Tanrı'nın Sözü'nün kazılı olduğu ikinci levha setini almak üzere bir kez daha Sinay Dağı'na çıkar. Orada Tanrı'nın on üç merhamet niteliğine dair bir vizyon deneyimler. Bu buluşma sonrasında yüzü parlayan Moşe yüzüne bir maske takmak durumunda kalır. Bunu yalnızca Tanrı ile iletişim halinde olduğu veya O'nun kanunlarını halka ilettiği zamanlarda çıkaracaktır.

Peraşadan Simalar

Aaron: Çalkantının ortasında, bir buzağı için ısrar ediyorlar. Yatıştırmak için bir sükûnet köprüsü olmalıyım, Moşe Sinay'dan dönene kadar.

Altın Buzağı: Sizin arzularınızla inşa edildim, sabırsızlığımızı azaltmak için. Küpeler eritildi, altın bir buzağı yapmak için.

Moşe: Dağdan indim, elimde levhalarla, kendimizden ve temsil ettiklerimizden gurur duyarak. Ama o da ne! Siz ve buzağımız tüm planı mahvettiniz!

Şabat: İstikrar ve güven adasıyım her hafta, sizin şifanız olarak. Buzağıdan sonra, bu günahın ağır sonuçlarının ardından, bir tanık olarak duruyorum Tanrı'nın sevgisinin ilahi, bozulmaz ve ebedi olduğuna dair.

Peraşadan Felsefe

Merak etmemiz gerekir: Altın Buzağı olayı sırasında, Aaron'un karakterinin özünde ne vardır ve onun Yahudi halkının liderliğindeki daha önemli rolünün anlamı nedir?

Rabi Sacks liderliğin karmaşık yönleri, insan karakterinin nüansları ve adalet ile barış arasındaki vazgeçilemez denge üzerinde durur. Altın Buzağı'nın oluşturulmasındaki rolü nedeniyle eleştirilebilecek bir konumda olan Aaron'un aynı zamanda, Moşe'nin yokluğunda patlamaya hazır bir durumu idare etmeye çalışan bir uzlaştırıcı olarak da görülebileceği önermesinde bulunur ve Aaron'un liderlik tarzının müthiş bir değeri olduğu sonucuna varır.

Bu bakış açısı bizi, Aaron'un davranışlarını, tamamen bir liderlik başarısızlığı olarak değil, aynı zamanda içinden çıkılması olanaksız bir ortamda bir çıkış yolu bulabilmek için geciktirme ve uzlaştırma becerilerini kullanma girişimleri olarak tekrar değerlendirmeye davet etmektedir.

Peraşayla Oyun

Güven kavramı bu haftaki peraşada büyük bir rol oynamaktadır: Bene Yisrael'in, Moşe'nin geri döneceğine dair güveni ve Moşe'nin, Bene Yisrael'in Tanrı'ya sadık kalacaklarına dair güveni. Şimdi gelin kendi evlerimizde güven durumunu bir test edelim! "Sesimi Duy" oyununda, aile fertleri kendi aralarında çiftler oluşturacak. Her çiftte bir kişinin gözleri örtülecek ve diğeri bir başlangıç noktasından finiş çizgisine kadar açık alanda ona rehberlik edecek ve bu amaçla, onun, önüne çıkabilecek olan basit engelleri bertaraf edebilmesi için sadece sesle talimatlar verecek.

Parkur tamamlandıktan sonra roller tersine çevrilecek. Bu şekilde herkes hem liderlik hem de takip etme rollerini deneyimlemiş olacak. Buna bazı küçük değişkenler eklemekten kaçınmayın. Örneğin bir yastığın üzerinden geçmek veya masanın yanına gelindiğinde *hala* ekmeğinden bir lokma almak gibi!

Peraşadan Bilmece

S. Ki Tisa peraşasında, üç tane palindrom (hem düz hem de ters bakıldığında aynı şekilde okunan sözcük) yer almaktadır. Siz bunlardan kaçını bulabiliyorsunuz ?

Cevap için aşağıya bakın.

Peraşadan Pratiğe

Bu haftaki peraşada en belirgin *mitsvalardan* biri, putlara tapmama emridir. Tora'nın verildiği dönemde bu açıkça, diğer ulusların taptıkları sözde ilahların fiziksel temsilleri için geçerliydi. Ama 3000 yıl ileri gittiğimizde, artık her sokak köşesinde putlar ve tapınma amaçlı heykeller görmemekteyiz. Öyleyse çağımızda bu *mitsvayı* nasıl içselleştirebilir ve onu günümüzde nasıl uygulayabiliriz?

Bunun yollarından biri, günümüzde putperestliği, teknolojiye yönelik takıntımızla bağdaştırmaktır. Bu modern putlar fark ettirmeden hayatlarımızda merkezi bir yer tutmaya ve Tanrı'ya hizmet etme veya hayati öneme sahip diğer değerlere, örneğin ailemize, odaklanma adanmışlığımıza zarar vermeye başlayabilir.

Bu olguyla nasıl mücadele edebiliriz? Oldukça ilginçtir; Altın Buzağı günahının ardından Bene Yisrael'e Şabat *mitsvası* verilmiştir. Belki de, Tanrı'ya odaklanma temasını içeren bu özel gün, halkın putperestliğe olan eğiliminin panzehiriydi.

Benzer şekilde günümüzde de çağdaş “putperestlik” ile aktif bir şekilde mücadele etmenin yollarından biri, Şabat günü ekranlarımızı kapatmak olacaktır. Bu gün, gerçek öncelik ve taahhütlerimizin etkili bir hatırlatıcısıdır ve dikkatimizin gerçekten önemli olan şeylerin üzerinde olmasını temin eder.

Peraşa Anlatısı

Arkadaşlık Altındır

Yisrael'deki küçük bir kasabada iki arkadaş yaşıyordu: Natan ve Avi. Boş zamanlarında tam bir ayrılmaz ikiliydiler ve genellikle zamanlarını, yakınlardaki muazzam ormanın en ücra köşelerini birlikte keşfetmekle geçiriyorlardı.

Bir gün iki arkadaş altın bir ışıkla parıldaayan küçük bir göl keşfettiler. Gördüklerinin büyümesine kapılan çocuklar burasının yeni sır yerleri olmasına karar verdiler. Özellikle Avi için bu yerde insanı hipnotize eden bir şeyler vardı. Kısa bir süre içinde Avi, Natan'a, birlikte vakit geçiremeyecek kadar meşgul olduğunu söylemeye ve sonra da altın gölcüğü tek başına ziyaret etmeye başladı. Arkadaşı yanında olmayınca, Natan, içinde gittikçe artan bir boşluk hissediyordu, ama Avi bunun farkında değildi.

Hem merakından, hem de arkadaşının birden bire değişen tavrı nedeniyle biraz incindiği için, bir gün Natan, ormanda Avi'nin peşinden gidip onunla konuşmaya karar verdi.

Çok geçmeden arkadaşını bir kez daha altın gölcüğün parıltısıyla büyülenmiş halde buldu. Avi burasının bir zamanlar ikisinin ortak kutsal yeri olduğunu unutmuş gibiydi.

“Avi, neden bu gölcüğü arkadaşlığımıza tercih ettin?” diye sordu. Sesinde gerçek bir üzüntü tonu hissediliyordu.

Natan'ın incindiğini gören Avi, altın parıltının ötesine baktı ve hatasını anladı. Gölcüğün cazibesi, aralarındaki köklü arkadaşlık bağına karşı körelmesine sebep olmuştu. “Natan, çok özür dilerim. Gerçekte neyin önemli olduğunu gözden kaçırdım. Lütfen; beni affedebilecek misin?” diye sordu Avi içtenlikle.

Daha önce paylaşmış oldukları tüm iyi zamanları hatırlayan ve ileride de birlikte geçirecekleri güzel vakitleri düşünen Natan, affetmeyi seçti. “Arkadaşlığımız herhangi bir gölcükten, hatta altın ışıkla parıldaayan bir gölcükten bile daha değerli. Bunun aramıza girmesine izin vermeyelim!”

Birlikte gölcükten uzaklaştılar. Gerçek hazinenin aralarındaki dostluk olduğunu anlamışlardı.

Peraşadan Düşünceler

Siz Ne Yapardınız?

Siz Aaron olsaydınız, vakit kazanmaya mı çalışırdınız, yoksa başka seçenekler mi arardınız? Halka nasıl konuşurdunuz?

Peraşadan Bilmece

Bu haftaki cevap

C. Bu üç sözcük şunlardır: “*mayim*” (Şemot 30:18), “*venatenu*” (Şemot 30:12) ve “*şaloş*” (Şemot 34:23).

David Woolf'un Torah IQ adlı çalışmasından uyarlanmıştır. Tora hakkında 1500 bilmece içeren bu çalışma Amazon'dan temin edilebilir.